

Selçuklu Tarihi Bakımından İmâdüddîn El-İsfahânî'nin, "Nusratü'l-Fetra ve 'Usratü'l-Fitra" Adlı Eserinde Amcası Azîzüddîn El-Müstevfi (Ö. 527/1132-138)'den Aktardığı Bazı Orijinal Bilgiler

Rıza Savaş*

Devrinin önemli edip ve tarihçilerinden biri olarak tanınan İmâdüddin el-İsfahânî 2 Cemaziyelahir 519/6 Temmuz 1125'de İsfahan'da doğdu. İmâdüddin 534/1139 yılında ailesiyle beraber Bağdat'a göç etti. Nizâmiyye medreselerinde tahsil gördü. Daha sonra 562/1166'de Dımaşk'a giden yazarımız, Selâhaddîn-i Eyyübî'nin sır kâtibi oldu ve seferlerinde onun yanında bulundu. 1 Ramazan 597/5 Haziran 1201'de Dımaşk'ta vefat etti.¹

İmâdüddin'in Büyük Selçuklu döneminin tarih kaynakları arasında sayılan "*Nusratü'l-Fetra ve 'Usratü'l-Fitra*" isimli Arapça eseri, tarihçilerin dikkatini çekmiştir. Bu eser, Büyük (Irak-Horasan) Selçuklu tarihinin başından, 569/1173-4 yılına kadarki olayları ele almaktadır. İmâdüddin'in kaynakları arasında ilim ve siyaset adamlarından başka devrinin tanınmış kimseleri arasında olan amcası Azîzüddîn el-Müstevfi (ö. 527/1132-1133) de bulunmaktadır.²

İmâdüddin'in amcası Azîzüddîn Ebû Nasr Ahmed b. Ebi'r-Recâ Hâmid b. Muhammed el-Kuraşî el-İsfahânî el-Müstevfi³ (ö. 527/1132-138) hayatı boyunca

* Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İzmir/TÜRKİYE, riza.savas@deu.edu.tr
1 Ramazan Şeşen, *el-Bark el-Şâmî*, İstanbul 1979, s. IX-XXX; "İmâdüddin el-İsfahânî", *DİA*, XXII, 174-176.

2 İmâdüddin el-İsfahânî, *Nusratü'l-Fetra ve 'Usratü'l-Fitra*, Yazma, Bibliothèque Nationale, Paris, Arabe 2145, Varak: 100b, 128b, 136b.

3 Bu zatın ismi ile ilgili tarih kitaplarında az da olsa farklı kayıtlar mevcuttur. İbn Hallikan, bu ismi şöyle kaydetmiştir: Ebu Nasr Ahmed b. Hâmid b. Muhammed b. Abdullah b. Ali b. Mahmud b. Hibetillah b. Elüh el-İsbehânî, lakabı Azîzü'd-Dîn el-Müstevfi'dir. Elüh, kartal anlamına gelir, Arapça değildir. Bakınız: İbn Hallekân, Ebü'l-Abbas Şemsüddin Ahmed b. Muhammed b. Ebîbekr, (ö.681), *Vefeyâtü'l-A'yân ve Enbâu Ebnâi'z-Zamân*, Beyrut 1978, I, 188-190;

أبو نصر أحمد بن حامد بن محمد بن عبد الله بن علي بن محمود بن هبة الله بن
أله الأصبهاني الملقب عزيز الدين المستوفي عم المعاد الكاتب الأصبهاني ،

Zehebî Ahmed b. Hâmid b. Muhammed b. Abdilmelik b. Ali b. Mahmud b. Hibetillah b. Âleh, *Tarîhu'l-İslam*, Beyrut 1995, C XXXVI, sayfa 127.

devlet kademelerinde önemli görevler yapmıştır. İmâdüddin'in amcasından, Selçuklu Devleti tarihi hakkında önemli bilgiler aktardığı kanaatindeyiz.

İmâdüddin'in amcası, devlette görev aldığı sıralarda, genç, dinamik, belâgatta ilerlemiş, fasih konuşan, kalemi çok iyi ve hemen dikkati çeken bir kimsedir. Devlette bu kadar etkili konumda olan bir kimsenin içerde şahit olduğu olaylar hakkında bilgi sahibi olması ve bu bilgilerin bir biçimde yeğenine aktarılmış olması şartıdır.

Azîzüddîn'in Divana⁴ Girmesi

Azîzüddîn'in İsfahan'da 472/1079-1080 tarihinde doğduğu anlaşılmaktadır.⁵ Kültür düzeyi yüksek bir ailede iyi yetişen Azîzüddîn, Selçuklu Devletinde her zaman öne çıkmış ve yönetimin üst kademesinde görev almış değerli bir devlet adamıdır. O, hep aranan, şairleri kollayan ve onların övdüğü bir yöneticidir.⁶

Azîzüddîn'in evvela Selçuklu sultanı Muhammed b. Melikşah'ın (498-511/1105-1117) eşi Güher Hatun'un⁷ kurduğu Divan'da dikkat çektiği anlaşılmaktadır.

٦٨ - أحمد بن حامد بن محمد بن عبد الملك بن علي بن محمود بن
هبة الله بن آله^(١).
وآله هو العقاب بالعجمي.

4 Büyük Selçuklular'da devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yere Divân-i A'lâ denirdi. Bakınız: Aydın Taneri, "Divan", *DİA*, C IX, s. 383-385.

DÎVÂN-I A'LÂ: Şu divanlardan oluşurdu:	
1- Divân-ı İnşâ (Divân-ı Tuğrâ, Divânü'r-Resâil ve'l-İnşâ).	2- Divân-ı İstifâ: Divân-ı A'lâ'nın mali işlerle uğraşan dairesi
3- Divân-ı İsrâf: Bu Divân, Divân-ı İstifâ'yı ve devletin diğer dairelerini kontrol eden bir müessesedir.	4- Divân-ı Arz: Ordunun umumi idaresiyle görevli olan divan Divân-ı Arz'dır. Bu divana Divânü'l-Ceyş de denir.
5- Divân-ı Berid: Devletin istihbarat ve haberleşme görevini Divân-ı Berid yerine getirirdi.	

5 İbn Hallikan, *age.*, C I, 189; İmâdüddin el-İsfahânî, *Haridetü'l-Kasr ve Ceridetü'l-Asr fi Zikri Fudelâi Ehli İsfahan*, Tahran 1999, s. 43.

6 İbn Hallikan, *age.*, C I, 188.

7 Güher Hatun, Muhammed b. Melikşah'tan önce Azerbaycan meliki olan amcaoğlu İsmail b. Yakûtî'nin kızıdır. Zaten Muhammed, 486/1093 tarihinde yaklaşık 12 yaşlarında iken abisi Berkyaruk tarafından Gence'ye gönderilmişti. Bu sebeple Azerbaycan'ı iyi bilen Muhammed, oranın divan teşkilatı, emirleri ve askerleriyle birlikte bir menşur ile eşinin idaresine vermişti. Ebu

Selçuklu sultanı Muhammed b. Melikşah'ın eşi Güher Hatun'a, İsfahan yakınlarındaki Sümeirem⁸ arazisinin gelirleri tahsis edilmişti. Güher Hatun, İsfahan'da “Divanü'l-Hatunî” isminin verildiği bir divan kurdu. Güher Hatun'un divanında vezir olan Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî⁹, Nusra yazarı İmâdüddîn'in amcası Azîzüddîn Ebû Nasr Ahmed b. Hâmid el-İsfahânî'yi “Divanü'l-Hatunî”ye aldı. Bu sıralarda genç, dinamik, belagatte ilerlemiş, fasih konuşan ve kalemi çok iyi olan Azîzüddîn Ebû Nasr Ahmed b. Hâmid, Hatun'un divanında asaleten naip oldu. Kemalülmülk, ona nasıl hareket etmesi gerektiğini söyleyip yol, yordam öğretti.¹⁰

Azîzüddîn Ebû Nasr Ahmed b. Hâmid'in, Hatunî divanında dikkat çektiği ve Sultan Mahmud b. Muhammed¹¹ devrinde (512/1118-525/1131) devletin mali

---

Tahir Hatunî, Güher Hatun'un maliyesine bakıyordu. Bakınız: Osman Turan, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, İstanbul 1969, s. 2, 179, 184, 251; Abdülkerim Özeydin, “Muhammed Tapar”, *DİA*, C XXX, s. 579.

- 8 Sümeirem, İsfahan ile Şiraz arasında ve İsfahan sınırının sonunda yer alan bir beldedir. Yakut el-Hamevî, *Mu'cemü'l-Büldan*, “س” maddesi.
- 9 Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî, İsfahan'daki Sümeirem halkındandır. Babası Ahmed, Sultan Muhammed b. Melikşah'ın (498-511/1105-1117) eşi Güher Hatun'un arazisinin ziraat işlerini yürütüyordu. Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî, babası adına Hatunun veziri Muhammed el-Amîd et-Tuğrai ile sık sık görüşüyordu. Muhammed el-Amîd et-Tuğrai, kendi özel arazisinin işlerini yürütmek için Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî'yi görevlendirdi. el-Amîd, Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî'nin kabiliyetli biri olduğunu görünce resmî işler için Bağdat'a gittiği zamanlarda Güher Hatun'un vezirliğine onu vekil bırakıyordu. Hatunun dikkatini çeken Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî divana alındı. el-Amîd ölünce onun yerine asaleten vezir oldu. Sonra Sultan Muhammed onu İşraf divanının başına getirdi. Divanda çok etkili bir konuma gelen Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeiremî, Muhammed b. Melikşah'ın ölümünden (511/1117) sonra devletin bütün işlerini ele geçirdi. (513/1119)'da vezir Rabîbüddeve ölünce Kemalülmülk Sultan Mahmud'un vezirliğini tek başına yürüttü. (515/1121)'de Kemalülmülk öldürüldü. Bakınız: Kıvâmüddin Ebû İbrahim El-Feth b. Ali b. Muhammed el-Bündârî el-İsfahânî (ö. 643/1245), *Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi* (Zübdetü'n-Nusra ve Nuhbatü'l-Usra), Türkçe'ye çev. Kıvâmüddin Burslan, Ankara 1999, s. 110-112, 128; Abbas İkbâl, *el- Vezaretü fi Ahdi's-Selâçika*, Arapça'ya çev. Dr. Ahmed Kemalüddin Hilmî, Kuveyt 1984, s. 256-257.
- 10 Abbas İkbâl, *age.*, s. 256-257.
- 11 Muhammed b. Melikşah'ın ölümü üzerine yerine geçen oğlu Mahmud, 13 Muharrem 512'de (6 Mayıs 1118) Abbâsî Halifesi Müstazhir-Billâh tarafından sultan ilan edildi ve adına hutbe okundu. Ancak Horasan meliki olan amcası Sencer onun hükümdarlığını tanımadı. Sâve civarında yapılan meydan savaşında Mahmud yenildi (2 Cemaziyelahir 513 / 10 Eylül 1119). Halife Müsterşid-Billâh, Bağdat'ta Sultan Sencer adına hutbe okutmaya başladı. Sultan Sencer Mahmud'u bağışladı ve Şaban 513'te (Kasım 1119) yapılan antlaşmayla babası Muhammed Tapar'ın doğrudan yönettiği toprakların bir kısmını ona bıraktı. Böylece Irak Selçuklu Devleti kurulmuş oldu. Bakınız: Faruk Sümer, “Selçuklular”, *DİA*, C XXXVI, s. 370.

işlerinin (Dîvân-ı İstîfâ ya da Dîvânü'z-zimâm ve'l-istîfâ)¹² başına getirildiği anlaşılmaktadır.¹³

Azîzüddîn Ebû Nasr Ahmed b. Hâmid'in Müstevfi olarak tayin edilmesi şöyle gerçekleşti: Sultan Mahmud, 515 yılında Kemalülmülk'ün ölümünden sonra yerine Nizâmülmülk'ün oğlu Şemsülmülk'ü getirdi. Şemsülmülk uhdesinde olan istifa divanının başına Azîzüddîn Ebu Nasr Ahmed b. Hâmid el-İsfahânî'yi getirdi.¹⁴

Şemsülmülk, Sultan Mahmud'a Sultan Sencer'i kızdıran adımlar attırdı. Bunun üzerine Sultan Sencer, Sultan Mahmud'dan Şemsülmülk'ü kendisine göndermesini istedi. Sultan Mahmud, Azîzüddîn Ebu Nasr Ahmed b. Hâmid el-İsfahânî ile istişare ettikten sonra Şemsülmülk'ü 517/1123 tarihinde idam etti.¹⁵

Sultan, Azîzüddîn Ebû Nasr'ın vezir olmasını istedi. Ancak o, bu görevin mesuliyetini üstlenmek istemedi. Azîzüddîn Ebû Nasr 517/1123 senesinde hacca gitti.¹⁶ Dönüşte İstîfâ görevinden ayrılmak istedi, ancak sultan müsaade etmedi, sonra 518/1124 yılı başlarında Sultan, Azîz'in ailesinin işlerini yürütmesini istedi, o da görevi üç yıl kadar yürüttü.

Azîzüddîn Ebû Nasr, üç yıldan beri işlerin iyiye gitmediğini ve bunların sebebinin Vezir olduğunu Sultan'a söyledi. 520/1126 yılında Sultan, veziri görevden aldı yerine Enûşîrvân'ı getirdi. Dergezîni¹⁷ tutuklandı. Ancak Enûşîrvân onu iyi bir

12 Büyük Selçuklularda Dîvân-ı İstîfâ (Dîvânü'z-zimâm ve'l-istîfâ), Dîvân-ı A'lâ'nın mali işleriyle uğraşan dairesidir. Bu divanın başkanına sâhib-i dîvân-ı istîfâ, müstevfi-i memâlik veya sadece müstevfi denirdi. Devletin gelir ve gideri hakkında tutulan defterlere nezaret eder, vergi tahsili için yetkili memurlar görevlendirir, memurların maaşlarını öder, mali bakımdan iktaları denetler ve gerekli düzenlemeleri yapardı. Bütün gelir ve giderler deftere kaydedilir ve bu maksatla listeler (cerâid) ve defterler tutulurdu. Bakınız: Aydın Taneri, "Divan", *DİA*, C IX, 384-385.

13 Mehmet Altay Köymen, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi*, Ankara 1984, II, 72, 112.

14 Abbas İkbâl, *age.*, s. 262.

15 Abbas İkbâl, *age.*, s. 263.

16 el-Bündârî, *age.*, s. 140.

17 Derkezî, Hemedan bölgesinde Hemedan'la Zencan arasında bir yerdir. Buraya nisbet edilen Kıvamüddîn Ebülkasım Nâsir b. Ali ed-Dergezîni, önce Sultan Mahmud'un daha sonra da kardeşi Sultan Tuğrul'un vezirliğini yaptı. Sultan Tuğrul onu öldürdü. Bu adam aslında Ensâbâz'dan olduğu halde bu bölgenin en büyük köyü olan Dergezîni nisbetini tercih etti. Babası ed-Dergezîni'yi İsfahan'a getirdi. Burada yetişen Dergezîni, Kemalülmülk Ali b. Ahmed es-Sümeçremî tarafından Hatunî divanına alındı, Sultan Muhammed öldüğünde Dergezîni, Sultan'ın hâcibi Ali b. Ömer b. Sırma'nın veziri idi. Sultan Muhammed öldüğü sırada Hâcib Ali b. Ömer, Sultanın hazinesinden 200.000 dinar alıp fakirlere ve kızgınlara dağıtılmasını emrettiğini söyleyerek bu parayı hazineden aldı. Dergezîni, bu paranın büyük bir kısmını ele

konumda hapiste tuttu. Bir yıl sonra 521/1127 senesinde bu defa Enûşirvân görevden alındı, yeniden Dergezinî Vezir oldu.

Sultan Mahmud, amcası Sultan Sencer'in kızı ile evli idi. Bu hanım öldükten sonra Sencer'in bir diğer kızıyla evlendi. Bir müddet sonra o da öldü. Sencer, evlenirken kızlarının beraberlerinde götürdükleri ve içerisinde çok değerli mücevherler ve yakutlar bulunan eşyalarını istedi. Sultan Mahmud bunların bir kısmını inkâr etti. Sencer isteğinden vazgeçmedi. Hem Dergezinî hem de hazineden sorumlu Azîzüddîn'in¹⁸ bu mücevherlerden haberi vardı.

Sultan Sencer'in elçi gönderip kızlarının eşyalarını isteyecekleri ve Azîz'in şahitliğine müracaat edebilecekleri söylentilerini yayan vezir Dergezinî, Azîz'in hapsedilip İsfahan'dan uzak tutulması tezini Sultana kabul ettirdi.

Azîzüddîn Ebû Nasr 525/1131 senesinin başında tutuklandı ve Tıkrît'e gönderildi.¹⁹ Dergezinî daha sonra Azîz'in kardeşleri Safiyüddîn ile İzzüddîn'i de İsfahan'da hapsedti ve mallarına el koydu.²⁰

Sultan Mahmut 525/1131 senesinde öldü. Sultan Sencer, Tuğrul'u onun yerine tahta çıkardı. Kardeşi Mesud'un harekete geçtiğini duyunca ona doğru Azerbaycan'a hareket etti, Mesud, savaş için durmayıp yoluna devam etti ve Bağdat'a gitti. Sultan Mesud, Bağdat'a giderken Tıkrît'ten geçtiği sırada burada tutuklu olan Azîz'i istedi. Tıkrît valisi, Mesud'un emrini savsakladı.²¹ Dergezinî, 527/1133 yılında sahte bir yazıyla Tıkrît'te hapiste bulunan ve bu sırada yaklaşık elli beş yaşlarında olan Azîz'i öldürttü.²²

İmâdüddîn el-İsfahânî, amcası Azîzüddîn'in İstifa divanına getirdiği yenilikleri şöyle ifade etmiştir:

"el-İstifa ile ilgili bilgilerde yeni vergi usulleri (rüsûm-رسوم) koydu. Yeni hesaplamalar geliştirdi. Ülkede kanun yazdı. Kanundaki gereksiz ayrıntıları çıkarıp kısaltmalar yaptı. İnsanlar el-İstifâ ile ilgili bilgilerde ona güvendiler.

---

geçirdi ve bu tarihten sonra yıldızı parladı. Yaklaşık 15 yıl devlette görev yapan bu adam Irak, Horasan ve Bağdat üçgeninde çeşitli entrikalara karıştı. Çok canlar yaktı, sonunda kendinin de kellesi gitti. Bakınız: Yakut, *Mucemü'l-Büldan*, Dergezin Maddesi.

18 İbn Hallikan, *age.*, I, 189.

19 İmâdüddîn el-İsfahânî, *age.*, varak 179 a-179 b.

20 el-Bündârî, *age.*, s. 145.

21 el-Bündârî, *age.*, s. 153-4

22 el-Bündârî, *age.*, s. 155-157, Azîzüddîn'in 472 senesinde İsbahan'da doğduğu, 526 senesinde Tıkrît'te öldürüldüğü kaydedilmiştir. İbn Hallikan, *age.*, C I, 189.

İnsanlardan amcamdan daha iyi olduğunu düşünen de onunla bağlantı kurdu. Amcam ilimlerde büyük bir bilgindi. Selçuklu ülkesini yönetti. Onun yazıları vilayetlerde geçerli oldu. es-Sultan Mahmud b. Muhammed b. Melikşah, kısa bir süre veziri dikkate almadan amcamla işleri yürüttü.”²³

İmâdüddin el-İsfahânî, devlette en önemli görevlerden biri olan mali işlerden sorumlu olan amcasının Selçuklu devletiyle ilgili ne derece önemli bir kişi olduğunun farkında olarak ondan azami derecede yararlandığını söyleyebiliriz.

Nitekim İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-Kasr ve Cerîdetü'l-Asr fi Zikri Fudalâi Ehli İsfahân* adlı eserinin girişinde İsfahan'dan bahsederken şöyle der:

“İsfahan'ı öne çıkardım, çünkü burası benim memleketim, doğduğum, başımın düştüğü, temelimi attığım, ailemin köklerinin var olduğu, güneşimin doğduğu, dostluklar kurup cemiyete karıştığım, dayım ve amcamla bir araya geldiğim... yerdir...”

Babam Safiyyüddin -Allah ona her zaman rahmet eylesin!- Bana İsfahan'ın üstünlüklerini anlatmış ve bu konuda yeterli bilgiler vermiştir... Eski büyükleri sayıp anlattı. Özellikle de çağımızdan çokça bahsetti...”²⁴

İmâdüddin'in burada bahsettiği amcası Azîzüddîn'dir. Çünkü yazar, *Harîdetü'l-Kasr* adlı büyük eserinde “*amcam*” diye atıflar yaptığı kişinin bu amcası olduğu anlaşılmaktadır. İmâdüddin'in bahsettiği çocukluk döneminde amcası Selçuklu devletinde üst düzey yöneticidir. Yine yazarımız şöyle der:

“Bana hatırlatıldı. Konuşmaya yeni başladığım ve anne sütünden kesilmeye yakın bir dönemde amcalarımın çocuklarıyla beraber amcam Azîzüddîn'in huzuruna getirildim. Amcam diğer çocukları bırakıp benimle ilgilendi ve ‘Belki Allah, benim ferasetimi doğru çıkarır. Benim aile için olan başkanlığımı ve liderliğimi sende korur’ dedi. Başımdan öptü ve bana şefkatle yaklaştı.”²⁵

Azîzüddîn, 525/1131 yılında tutuklandığına göre İmâdüddin altı yedi yaşlarına kadar bu amcasıyla İsfahan'da beraber olmuştur. Bu süre içerisinde yazarımızın amcasından elbette Selçukluyla ilgili çok şeyler dinleyip kavradığı ve muhafaza ettiği söylenebilir.

23 İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-Kasr*, s. 43.

24 İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-Kasr ve Cerîdetü'l-Asr fi Zikri Fudalâi Ehli İsfahân*, Tahran 1999, s. 41-42.

25 İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-Kasr*, s. 45.

Ayrıca İmâdüddin, amcası Azîz'den dolayı olarak da yararlandığı anlaşılmaktadır. Amcasıyla görüşen kişilerden onun söylediklerini aldığını öğreniyoruz. Mesela Azîz hapiste iken onunla görüşen biri onun hapiste kendi durumu ile ilgili yazdığı şürleri okuduğunu söylemiş İmâdüddin de bunları kaydetmiştir.²⁶

بُلِيْتُ بِقَوْمٍ مَا لَمْ يَكُنْ فِي الْعُلَا يَدٍ   وَلَا قَدَمٌ تَسْعِي لِبَدْلِ الصَّنَائِعِ
إِذَا نَظَرْتُ عَيْنِي إِلَيْهِمْ تَنَجَّسْتُ   بِرُؤْيَتِهِمْ، طَهَّرْتُهَا بِالْمَدَامِ ع

*Kendilerinin erdemde bir yeri olmayan kimselerle başım belaya girdi.
Zaten onların iyi işler yapmaya da ayakları asla gitmez.*

*Onlara her baktığımda pisliğe bulaştı gözüm.
Ben de gözyaşlarıyla gözümü temizledim.*

İmâdüddin, "Nusra" adlı eserinde şöyle demektedir: "Amcam el-Azîz'in el yazısıyla kaleme alınmış ayrıntılı bir belgede..."²⁷ diye başladıktan sonra Sultan Muhammed b. Melikşah (498/1105-511/1117) hazinesinde ne kadar mal ve para olduğu konusunda bilgi verir.

Yine yazarımız, *Harîdetü'l-Kasr* adlı eserinde amcasından kalan risalelerden yararlandığını açıkça beyan eder.²⁸

Bu kayıtları dikkate aldığımızda İmâdüddin'in, "Nusra" adlı eserinde Selçuklu devletiyle ilgili bilgilerinin ve yorumlarının dayandığı en önemli kaynaklardan biri de amcası Azîzüddin olduğunu söyleyebiliriz. Çocukluk devresinde amcasından duydukları, daha sonraki dönemlerde amcası Azîz'den nakillerde bulunanlardan öğrendikleri ile ondan geriye kalan belgelerden elde ettiği veriler İmâdüddin'in Selçuklu tarihi konusunda yazdığı esere orijinal bilgiler kaydetmesinin sağlamıştır diyebiliriz.

26 İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-Kasr*, s. 44.

27 İmâdüddin el-İsfahânî, *Nusra*, varak 183 b.

{ و فرقوا في ابتداء دولة خزائنة أبيه واستضعفوا جانبه وطمعوا فيه ووجد تفصيل بخط عمي العزيز ان الخزائنة الغياثية المحمدية تشتمل على ثمانية عشر الف دينار سوى الصياغات والجواهر الثمينة السنينة وأصناف الثياب المعدنية }

28 İmâdüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-Kasr*, s. 45.

